

ZONDER RESPECT GEEN PASSEND ONDERWIJS

Het aanbieden van passend onderwijs aan kinderen met een extra zorgbehoefte draait niet alleen om een nauw omschreven zorgplan, maar vooral ook om de juiste attitude van leerkracht en schoolteam, niet alleen naar de leerling maar ook naar zijn ouders. En dat geldt extra als de ouders een minder constructieve houding aan de dag leggen. Hoe kom je tot een respectvolle samenwerking?

Tekst: Ivo Mijland

Als ouders zorgen hebben om hun kind, lijken ze twee voor het onderwijs lastige bewegingen te maken. Ouders gaan dan de druk opvoeren door in toenemende vorm het kind te beschermen en extreem veel zorg te vragen (vasthouden) of ze gaan juist het kind verwerpen en afstoten en laten het kind met alle zorgen aan zijn lot over (loslaten). In de nieuwe wet Passend Onderwijs wordt van scholen verwacht dat ze kinderen met zorgvragen een veilige plek bieden, zoveel als lukt in het regulier onderwijs. Een prachtig maar ook een zeer ingewikkeld affiche, want juist bij leerlingen met (een beetje) zorg lijken ouders school uit te dagen in een vechtelatie te komen. Ze maken school boos, omdat ze ongepast veel verlangen of ze maken school boos omdat ze onvoldoende aandacht hebben voor het kind. Voor het kind is het juist dan van groot belang dat het de school kan vertrouwen en dat de begeleider de ouders ondanks alles respecteert. Want zonder respect voor deze ouders, betaalt het kind uiteindelijk de rekening.

Kinderen hebben rechten. Een van die rechten is het recht op goed onderwijs. Ouders hebben plichten. Een van die plichten is het veilig en betrouwbaar opvoeden van het kind en dus ook het zoeken naar een veilige schoolomgeving. Als je rechten en plichten aan elkaar koppelt, hebben kinderen het recht dat er tussen deze rechten en plichten een gezonde balans bestaat. Allereerst is er

het recht op een balans tussen vader en moeder. Het kind heeft het recht beiden lief te hebben, beiden te mogen bewonderen en beiden betekenisvol te laten zijn als opvoeder.

Daarnaast is er het recht op een balans tussen ouders en buitenwereld. In het onderwijs betekent dat het recht op een respectvolle samenwerking tussen ouder en school. Zonder respect geen onderwijs. Juist daar ligt in het kader van passend onderwijs de allergrootste uitdaging. Maar wat als ouders het respect voor school lijken te verliezen?

BOTSING

Tussen ouders en school is constant sprake van een dynamische samenwerking. Deze samenwerking kan voor groei en ontwikkeling zorgen. Ouders en school genieten dan van de successen en werken nauw en betrokken samen op het moment dat er zorgen zijn. Tot hier geen problemen. De samenwerking zorgt voor een ontwikkeling van de groeirimte van het kind. Helaas verloopt de samenwerking soms minder soepel. Er ontstaat in dat geval een botsing tussen twee culturen, thuis en school. En van een botsing loop je deuken op. Op het moment dat de samenwerking onder druk komt te staan, lijken ouders zich soms te ontpoppen tot tegenstanders. Ze benoemen in hun kritische houding de school onbewust tot hun vijand in plaats van hun bondgenoot. Op school hoor je dan soms – overigens begrijpelijk – zorgelijke zinnen als reactie op de

strijdtaal van de ouders; ‘we willen best, maar als de ouders van Jasmijn hun kind ondanks onze adviezen zo ongezond blijven beschermen en helpen, dan gaat Jasmijn natuurlijk nooit zelfstandig leren werken’; of: ‘zonder de ouders van Bart zouden we in de begeleiding een stuk makkelijker tot vooruitgang kunnen komen. Niet gek dat een kind met zulke ouders zo uit de bocht vliegt.’

DE OUDERS VAN JASMIJN

Jasmijn zit in het examenjaar vmbo-t. Ze heeft PDD-NOS. De moeder komt vrijwel dagelijks naar school. Ze verwijt het schoolteam dat haar dochter onvoldoende begeleiding krijgt. In het handelingsplan van de school staat echter precies omschreven wat er allemaal extra gedaan moet worden voor Jasmijn. De moeder is daar niet tevreden over. Zelf begeleidt de moeder haar dochter excessief. Ze maakt plannings en houdt in een Excelbestand exact de gebeurtenissen op school bij, terwijl vader ondertussen de verslagen en werkstukken maakt voor zijn dochter. Als moeder voor de zoveelste keer naar school komt om haar ontevredenheid over de begeleiding te uiten, barst de bom bij de mentor. ‘U moest eens weten wat we allemaal voor Jasmijn gedaan hebben. Als u als moeder zich nu eens niet zo met haar bemoeide, dan zou het een stuk makkelijker worden voor iedereen. Een kind van zestien zo op de huid zitten, natuurlijk gaat het dan mis.’

In deze situatie neemt de moeder een overbezorgde houding aan. Ze geeft teveel, zonder het kind in staat te stellen zelf te groeien. Op school kan dit enorm frustrerend werken. Wat je ook doet, je lijkt het nooit goed te doen. Door de moeder word je uitgenodigd je normaal zo respectvolle basishouding los te laten. Je wilt haar het liefst vertellen dat ze het kind onrecht aandoet en vraagt bovendien of ze wel ziet hoe jij het kind juist wel recht wilt doen door bij het kind juist zelfstandigheid te bevorderen. Wat vergeten wordt, is dat dit voor een kind zeer beklemmend kan werken. Een kind wil zich namelijk graag ontwikkelen en zelfstandig worden, maar kan niet om het verlangen van moeder heen. Vanuit loyaliteit zal het niet kiezen voor de verstandige begeleider maar voor de moeder die haar zorg onbeperkt op het kind afvuurt. Het kind kan niet anders dan (onbewust) loyaal zijn aan deze moeder.

DE OUDERS VAN BART

Bart zit in groep 8 van de basisschool. Hij gedraagt zich zeer agressief. Hij knijpt en slaat andere kinderen. De meester scheldt hij uit. Ook tijdens de tussenschoolse opvang heeft hij veel conflicten. Hulpmoeders zijn zelfs bang voor Bart en zeggen blij te zijn dat hij er niet is op dinsdag en woensdag. De meester heeft wel enig idee waar de ellende vandaan komt. De ouders van Bart leven een bedenkelijk bestaan. Ze drinken veel, houden zich op in criminele kringen en bemoeien zich niet met school. Tijdens een enkele poging om in gesprek te raken over het zoveelste incident, roept vader: 'Als je last van Bart hebt, geef hem dan maar een trap onder zijn kont. Schop hem maar de straat op. Als 'ie niet wil luisteren, moet 'ie maar voelen. Deden mijn ouders vroeger ook.'

In deze situatie trekken de ouders juist hun samenwerking in. Wat je ook probeert, de ouders zijn niet bereid om hun (mis)handelen als zorg te zien. Ook hier word je uitgenodigd je respect voor ouders te verliezen. Er is zoveel onrecht, dat je geneigd bent om Bart zelf op te gaan voeden.

Hoe vreemd het ook klinkt: hoe meer je gaat bewijzen dat de ouders slechte ouders zijn, hoe groter de kans dat het ongewenste gedrag van Bart gaat toenemen. Ook Bart is met zijn gedrag (onbewust) loyaal aan zijn ouders. Hij kan niet anders dan de koers van zijn ouders min of meer volgen en ook al zou hij graag de warmte en empathie van de leerkracht ontvangen, hij krijgt te maken met een complex schuldgevoel.

WAT DAN WEL?

Als we passend onderwijs echt een kans willen geven, zullen we ons moeten realiseren dat een juiste attitude

'ALS OUDERS DE SCHOOL WANTROUWEN, VERTROUW OUDERS DAN ZO HARD JE KUNT'

veel belangrijker is dan een geschikt en accuraat uitgeschreven zorgplan. De juiste attitude betekent hier dat je je zelf voorneemt om rekening te houden met de volgende stelregel:

'Als ouders de school wantrouwen, vertrouw ouders dan zo hard je kunt'

Dat vraagt een complexe blik op je attitude, namelijk dat je op het moment dat je disrespect ervaart, zelf respectvol blijft kijken naar de ander. Respectvol in de betekenis dat je de situatie rondom de leerling ook vanuit het oogpunt van de ouders (respectare = van de andere kant bekijken) bekijkt. Dat vraagt allereerst om kennis over loyaliteit. Een kind is verticaal verbonden aan diens ouders en kan een ouder daardoor niet verwerpen in het bestaan. Het kind kan een ouder nooit ex-ouder maken. Het zal dus zelfs als ouders het kind onrecht aandoen, zoeken naar verbinding met zijn bestaan.

LOYALITEIT

In het geval van Jasmijn zul je dus veel meer vooruitgang boeken als je haar ouders niet alleen ontmoet als de overbezorgde ouders, maar ook leert kijken naar de reden van dit destructieve zorggedrag. Want overzorg is niet alleen een vorm van niet passende zorg, maar ook een reactie op teveel (voor deze ouders als onrecht ervaren) zorgen. De ouders van Jasmijn slaan wellicht door in hun zorg, omdat ze vanuit de diagnose PDD-NOS alles op alles zetten om hun kind een zo normaal mogelijk bestaan te gunnen. De overzorg is dus niet om het kind te beschadigen, maar gebeurt in de hoop het kind te helpen.

Bij de ouders van Bart ligt ook een ingewikkelde loyaliteitshouding ten grondslag aan de gegevens. Zij lijken Bart af

te stoten in de hoop dat ze het falen van hun eigen ouders kunnen verhullen. Vanuit een diepgewortelde loyaliteit kiezen ouders ervoor om de pijnlijke geschiedenis in het heden te herhalen. En Bart, die is loyaal zat. Die helpt zijn ouders een handje om onhandig ouderschap in beeld te brengen.

Zowel Bart als Jasmijn hebben er recht op dat ze op school een begeleider treffen, die ondanks alles het vertrouwen in de samenwerking met hun ouders niet verliest. Pas als ze merken dat school het wantrouwen van hun ouders vertaalt naar een toenemende mate van betrouwbare samenwerking, kan het kind veilig een klein beetje loyaal worden aan school. En dat noemen we dan in de overtreffende trap: passend onderwijs.

Ivo Mijland

is docent van de tweejarige opleiding contextuele leerlingbegeleiding en het derde opleidingsjaar contextuele methodiek. Hij werkt daarnaast als contextueel therapeut in zijn eigen praktijk in Oirschot (www.orthoconsult.nl)